

เรื่องพระสารีบุตรเถระ

[จาก ธรรมปทฎกถา (จตุตถโก ภาโค) อรหนตวคฺควณฺณนา]

เรื่องย่อ อภิธาน สาระในเรื่อง อัถถโยชนา อ่าน-สวด-พูดบาลี ฝึกทำปัญหา

พระอาจารย์ผู้สอน : พระมหาประนอม ฐมฺมาลงฺกาโร

เรื่องพระสารีบุตรเถระ

๑. เรื่องย่อ

[สรุสาระ ตัวละครมีใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร]

ตัวละคร (บุคคลต่าง ๆ ในเรื่อง)

พระสารีบุตร / ฤษผู้กล่าวต่อพระสารีบุตรเถระ
/ พระมหาโมคคัลลานะและพระอานนท์ / ฤษทั้งหลาย / พระศาสดา

บุคคล	บทบาท
พระสารีบุตร	พระสารีบุตรออกพรรษาแล้วใครจะลึกลงไปสู่ที่จาริก จึงทูลลาพระผู้มีพระภาคเจ้า ฤษทั้งหลายตามส่งพระเถระ พระเถระปราศรัยกะฤษทั้งหลาย ผู้ปรากฏอยู่โดยชื่อและโคตร พระศาสดารับสั่งให้เรียกพระเถระมา พระสารีบุตรมาถวายบังคม พระศาสดาแล้ว ก็ไม่กราบทูลทันทิว่า “ฤษนี้อันข้าพระองค์ไม่ทำร้ายแล้ว” พระเถระกล่าวคุณของตน พระศาสดาตรัสเรียกพระสารีบุตรว่า จงอดโทษต่อโมฆะบุรุษเสีย พระเถระนั่งกระโหย่งประคองอัญชลีกราบทูลว่า “พระเจ้าข้า ข้าพระองค์อดโทษต่อผู้มีอายุนั้น และขอผู้มีอายุนั้นจงอดโทษต่อข้าพระองค์ ถ้าว่าโทษของข้าพระองค์มีอยู่”
ฤษผู้กล่าวต่อพระสารีบุตรเถระ	ฤษรูปหนึ่งคิดว่ “โอหนอ พระเถระน่าจะยกย่องปราศรัยกะเรา ด้วยสามารถชื่อและโคตรบ้างแล้วพึงให้กลับ” พระเถระไม่ทันกำหนดถึงเพราะฤษสงฆ์มาก ฤษรูปนั้นอาฆาตพระเถระว่า “พระเถระไม่ยกย่องเราเหมือนฤษทั้งหลายอื่น”

	ภิกษุนี้กราบทูลพระศาสดาว่า “ท่านพระสารีบุตรทำร้ายข้าพระองค์เหมือนทำลายหมวกหู ไม่ให้ข้าพระองค์อดโทษแล้ว หลีกไปสู่ที่จาริกด้วยสำคัญว่าเป็นอัครสาวกของพระองค์” พระสารีบุตรเถรกล่าวคุณของตน ความเร้าร้อนเกิดขึ้นในสรีระของภิกษุผู้กล่าวมาแล้ว ทันใดนั้น ภิกษุนี้หมอบลงใกล้พระบาทของพระศาสดา ประกาศโทษในการกล่าวด้วยคำอันไม่จริง แสดงโทษล่วงเกินแล้ว
พระมหาโมคคัลลานะ และพระอานนท์	พระมหาโมคคัลลานเถรและพระอานนทเถรคิดว่า “พระศาสดาไม่ทราบความที่ภิกษุนี้อันพี่ชายของพวกเราไม่ทำร้ายแล้วก็หาไม่ แต่พระองค์จักทรงประสงค์ให้ท่านบันลือสีหนาท เราจักให้บริษัทประชุมกัน”
ภิกษุทั้งหลาย	ภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า “ท่านทั้งหลายจงดูความที่พระเถรมีคุณไม่ต่ำทราม พระเถรไม่กระทำความโกรธหรือความประทุษร้าย แม้มีประมาณน้อยในเบื้องต้นของภิกษุผู้กล่าวด้วยคำเท็จถึงขนาดนี้ ตัวเองเทียวนั่งกระโหย่งประคองอัญชลีให้ภิกษุนี้อดโทษ”
พระศาสดา	พระศาสดาสดับภิกษุกล่าวมาแล้ว รับสั่งให้เรียกพระสารีบุตรเถรมา พระศาสดาตรัสเรียกพระสารีบุตรว่า สารีบุตร เธอจงอดโทษต่อโมฆบุรุษนี้เสีย ตลอดเวลาที่สรีระของเขาจักไม่แตกโดย ๗ เสี่ยง พระศาสดาทรงสดับภิกษุทั้งหลายแล้วตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ใคร ๆ ไม่อาจให้ความโกรธหรือความประทุษร้ายเกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้เช่นกับสารีบุตรได้ ภิกษุทั้งหลาย จิตของสารีบุตรเช่นกับด้วยแผ่นดินใหญ่ เช่นกับเสาเขื่อน และเช่นกับห้วงน้ำใส” พระองค์ตรัสพระคาถาว่า “ภิกษุใดเสมอด้วยแผ่นดิน เปรียบด้วยเสาเขื่อนคงที่ มีวัตรดี มีกิเลสตั้งเปือกตมไปปราศแล้ว เหมือนห้วงน้ำปราศจากเปือกตม ย่อมไม่ (ยินดี) ยินร้าย สงสารทั้งหลายย่อมไม่มีแก่ภิกษุนี้ ผู้คงที่” ในเวลาจบเทศนา ภิกษุ ๘ พันรูป บรรลुพระอรหัตพร้อมด้วยปฎิสัมภทาทั้งหลาย

๒. อภิธาน

[คำศัพท์-พจนานุกรม, ท่องจำ-ปริกรรม]

ศัพท์นาม (สุทธานาม สัพพนาม สมาสนาม ตัทธิตนาม กิตนาม) และนิบาต

นามและนิบาต	คำแปล	นามและนิบาต	คำแปล
สารีปุตตตเถรวตฺถ	อ.เรื่องแห่งพระสารีบุตร ผู้เถระ	วนทิตฺวา	ถวายเป็นกรรมแล้ว, ไหว้แล้ว
		อตฺตโน	ของตน
(มยา)	(อันข้าพเจ้า)	ปริวารเณ	ด้วยบริวาร
อิมํ	นี้	สทฺธิ	พร้อม, กับ
ธมฺมเทศนํ	ซึ่งพระธรรมเทศนา	อณฺเณ	เหล่าอื่น
สตฺถา	อ.พระศาสดา	ปิ, อปิ	แม้, บ้าง
เชตวเน	ในพระวิหารชื่อว่าเชตวัน	พหุ	มาก
วิหรนฺโต	เมื่อประทับอยู่	ภิกฺขุ	อ.ภิกษุ ท.
สารีปุตตตเถรํ	ซึ่งพระสารีบุตรผู้เถระ	เถรํ	ซึ่งพระเถระ
อารพฺภ	ทรงปรารภ	เถโร	อ.พระเถระ
เอกสฺมี	หนึ่ง	จ	ก็, ด้วย
สมเย	ในสมัย	นามโคตฺตวเสน	ด้วยสามารถแห่งชื่อและโคตร
อายสฺมา	ผู้มีอายุ	ปณฺณายมาเน	ผู้ปรากฏอยู่
สารีปุตฺโต	อ.พระสารีบุตร	กเถตฺวา	กล่าวแล้ว
วุตฺถาสฺโส	ผู้อยู่แล้วตลอดพรรษา	อณฺยตโร	รูปใดรูปหนึ่ง, คนใดคนหนึ่ง
จาริกํ	สู่ที่จาริก	อปากโณ	ผู้ไม่ปรากฏแล้ว
ปุกฺกมิตฺกาม	ผู้ใคร่เพื่ออันหลักไป	ภิกฺขุ	อ.ภิกษุ
ภควนฺตํ	ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า	อโห	โอ
อาปฺุจฺฉิตฺวา	ทูลลาแล้ว, ลาแล้ว	วต	หนอ

นามและนิบาต	คำแปล	นามและนิบาต	คำแปล
มัม	ซึ่งเรา	อุปสงกมิตวา	เข้าไปเฝ้าแล้ว
ปคฺคณฺหนโต	ยกย่องอยู่	ภนฺเต	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อิติ	ว่า...ดังนี้	ตุมหากัม	ของพระองค์
มหาภิกฺขุสงฺฆสฺส	แห่งหมู่แห่งภิกษุใหญ่	อคฺคสาวโก	เป็นอัครสาวก
อนฺตเร	ในระหว่าง	กณฺณสกุขลึ	ซึ่งหมวกแห่งหู
ตัม (ภิกฺขุ)	(ซึ่งภิกษุ) นั้น	ภินฺหนโต	ทำลายอยู่
น	ไม่	ปหริตฺวา	ประหารแล้ว
โส (ภิกฺขุ)	(อ.ภิกษุ) นั้น	อกุขมาเปตฺวา	ไม่ให้อดโทษแล้ว
วีย	ราวกะ	ปุกฺกนฺโต	หลีกไปแล้ว
เถเร	ในพระเถระ	ตสฺมี	นั้น
อาฆาตัม	ซึ่งความอาฆาต	ขณฺเ	ในขณะ
สงฺฆาภิกฺกณฺโณ	อ.มุมแห่งผ้าสังฆาภิก	มหาโมคคัลลานต- เถโร	อ.พระมหาโมคคัลลานะ ผู้เถระ
สรีรัม	ซึ่งสรีระ		
เตน	นั้น	อานนฺตเถโร	อ.พระอานนท์ผู้เถระ
(การณฺน)	(ด้วยเหตุ)	อมหากัม	ของเรา ท.
เอว	นั่นเทียว	เชฏฺฐภาตฺรา	อันพี่ชายผู้เจริญที่สุด
อิทานิ	ในกาลนี้	อิมฺสฺส	นี้
วิหารูปจารัม	ซึ่งอุปัฏฐาแห่งวิหาร	ภิกฺขุโน	แห่งภิกษุ
อติกกนฺโต	ผู้ก้าวล่วงแล้ว	อปฺปหฺมภาวัม	ซึ่งความที่- (แห่งภิกษุนั้น) เป็นผู้- (อันพี่ชายผู้เจริญ ที่สุด) -ไม่ประหารแล้ว
ยตฺวา	รู้แล้ว		
สตถารัม	ซึ่งพระศาสดา		

นามและนิบาต	คำแปล	นามและนิบาต	คำแปล
โน	ไม่, หามิได้	คุณกถิ	ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว ซึ่งคุณ
สีหนาท	บันลือเพียงดังสีหะ		
ปน	แต่ว่า	กเถนโต	เมื่อกราบพูล, เมื่อกล่าว
ปริส	ยังบริษัท	ยสส	ใด
เต (เถรา)	(อ.พระเถระ ท.) เหล่านั้น	(ภิกขุสส)	(อันภิกษุ)
กุญจิกหตธา	ผู้มีกุญแจในมือ	นุน	แน่
ปริเวณทวารานิ	ซึ่งประตูแห่งบริเวณ ท.	กายะ	ในกาย
วิริตวา	เปิดแล้ว	กายคตาสติ	อ.สติอันเป็นไปแล้วในกาย
อายสมนโต	ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท.	อนุปฏิฐิตา	ไม่เข้าไปตั้งไว้แล้ว
ภควโต	ของพระผู้มีพระภาคเจ้า	อิธ (สาสนะ)	(ในพระศาสนา) นี้
สมมุขา	ในที่พร้อมพระพักตร์, ในที่ต่อหน้า	สพฺรหมจารี	ซึ่งสพฺรหมจารี, ผู้ประพฤติ ซึ่งธรรมอันประเสริฐ เสมอกันโดยปกติ
มหาภิกขุสงฆ์	ยังหมู่แห่งภิกษุใหญ่		
อาคนตวา	มาแล้ว	อาสชช	กระทบกระทั่งแล้ว, ตีแล้ว
วนทิตวา	ถวายเป็นมงคลแล้ว, ไหว้แล้ว	อปปณฺนิสสชช	ไม่ละโทษแล้ว, ไม่สละคืน โทษแล้ว (ไม่ขอขมาโทษ)
อถ	ครั้งนั้น		
น	นั้น	เสยฺยถาปี	แม้ฉันท
(เถร)	(กะพระเถระ)	ปจฺวิย	บนแผ่นดิน
อย	นี้	สุจ	ซึ่งวัตถุอันสะอาด
ภิกขุ	อ.ภิกษุ	อสุจ	ซึ่งวัตถุอันไม่สะอาด
ปหฺโณ	ประหารแล้ว	อิตฺติอาทินา	มีคำว่า...ดังนี้ เป็นต้น
อวตฺวา	ไม่กล่าวแล้ว	นยฺน	โดยนัย

นามและนิบาต	คำแปล	นามและนิบาต	คำแปล
ปฐวีสมจิตตัม	ซึ่งความที่- (แห่งตน) -เป็นผู้มี จิตเสมอด้วยแผ่นดิน	อุทกปริยนตัม	อันมีน้ำเป็นที่สุตรอบ
		กตฺวา	กระทำแล้ว
อาโปเตโชวาโย- รโฆรณจณฑาล- กุมารกอุสภจนิณฺน วิสาณสมจิตตัม	ซึ่งความที่- (แห่งตน) -เป็นผู้ มีจิตเสมอด้วยน้ำ และไฟ และลม และผ้าเป็นเครื่อง นำไปซึ่งรู้สึ และเด็กน้อยของ คนจันฑาล และโคผู้ตัวมีเขา อันขาดแล้ว	มหาปจฺวี	อ.แผ่นดินใหญ่
		รโฆรณจณฑาล- กุมารกเมทก- ถาลิโกปมานํ	ซึ่งอุปมาด้วยผ้าเป็นเครื่อง เช็ดซึ่งรู้สึ และกุมารน้อย ของคนจันฑาล และถาด แห่งมันชั้น ท.
		อาหฺรณกาเล	ในกาลเป็นที้นำมา
อหิกุณาปาทีหิ	มีชาคศพแห่งงูเป็นต้น	ปฺลุชฺชนภิกฺขุ	อ.ภิกษุผู้เป็นปฺลุชน ท.
กาเยน	ด้วยกาย	อสฺสุณิ	ซึ่งน้ำตา ท.
อภฺภูยิณํ	ซึ่งความอึดอัด	สนฺธาเรตุํ	เพื่ออันทรงไว้ด้วยดี
เมทกถาลิกา	อ.ถาดแห่งมันชั้น	ชีณาสวานํ	แก่พระชีณาสพ ท.
กายสฺส	ซึ่งกาย	ธมฺมสํเวโค	อ.ความสังเวชในธรรม
ปริหรณํ	ซึ่งการบริหาร	อพฺภากิจฺชนก- ภิกฺขุโน	ของภิกษุผู้กล่าวต่อ
อิมาหิ	เหล่านี้		
จ ปน	ก็แล	สกลสรีเร	ในสรีระทั้งสิ้น
นวหิ	เก้า	ชาโห	อ.ความเร่าร้อน
อุปมาหิ	ด้วยอุปมา ท.	ดาวเทว	ในขณะนั้นนั้นเทียว
เถเร	ครั้นเมื่อพระเถระ	ภควโต	ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
คุณํ	ซึ่งคุณ	ปาเทสุ	ใกล้พระบาท ท.
กเถนฺเต	กล่าวอยู่	นิปตติวาท	หมอบลงแล้ว
นวสุ	เก้า	อภฺตพภกฺขานโทสํ	ซึ่งโทษในเพราะการกล่าวต่อ
วาเรสุ	ในวาระ ท.		ด้วยคำอันไม่เป็นจริง

นามและนิบาต	คำแปล	นามและนิบาต	คำแปล
อจจยัม	ซึ่งโทษอันล่วงเกิน	อโนมคุณุตตัม	ซึ่งความที่- (แห่งพระเถระ) -เป็นผู้มีคุณอันประเสริฐ อันตรงข้ามกับต่ำทราม
อามนเตตวา	ตรัสเรียกมาแล้ว		
สารีปุตฺต	ดูก่อนสารีบุตร		
อิมสฺส	นี้	เอวรูปสฺส	ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป
โมฆปริณิสฺส	แก่บุรุษผู้เปล่า	นาม	ชื่อ
โทสํ	ซึ่งโทษ	มุสาวาทน	ด้วยการกล่าวเท็จ
ยาว	เพียงใด	อพฺภากิจฺชนกสฺส	ผู้กล่าวต่อ
(ดาว)	(เพียงนั้น)	อุปริ	ในเบื้องบน
อสฺส	นั้น	อปฺปมตฺตกัม	มีประมาณน้อย
สत्ตธา	โดยส่วน ๗	โกปํ	ซึ่งความโกรธเล็กน้อย
มฺหฺธา	อ.ศิริษะ	วา	หรือ, หรือว่า
อุกฺกุกฺกัม	กระโหย่ง	โทสํ	ซึ่งความโกรธรุนแรง
นินิสิตฺวา	นั่งแล้ว	อกตฺวา	ไม่กระทำแล้ว
อณฺชลิ	ซึ่งอัญชลี	สยัม	เอง, ด้วยตนเอง
ปคฺคยฺห	ประคองแล้ว	เอว	นั่นเทียว
อายสฺมโต	ผู้มีอายุ	กถํ	ซึ่งวาทเป็นเครื่องกล่าว
อายสฺมา	ผู้มีอายุ	สุตฺวา	ทรงสดับแล้ว, ฟังแล้ว
สเจ	ถ้า	ภิกฺขเว	ดูก่อนภิกษุ ท.
มยฺหํ	ของข้าพระองค์	กิมฺ (วตฺถุ)	(ซึ่งเรื่อง) อะไร
โทโส	อ.โทษ	ปฺจฉิตฺวา	ตรัสถามแล้ว, ถามแล้ว
อาวุโส	ดูก่อนท่านผู้มีอายุ	วุตฺเต	(อันภิกษุ ท.) กล่าวแล้ว

นามและนิบาต	คำแปล	นามและนิบาต	คำแปล
(เคนจิ)	(อันไคร ะ)	อินทขีลูปโม	ผู้มีเสาะเชื่อนเป็นเครื่องเปรียบ
สกุภา	อาจ	ตาทิ	ผู้คงที่, ผู้มั่นคง, ผู้เช่นนั้น
สารีปุตตสทิสานํ	ผู้เช้นกับด้วยสารีบุตร	สุพพโต	ผู้มีวัตรอันงาม
(อรหตํ)	(แก่พระอรหันต์ท.)	รหโ	อ.ห้วงน้ำ
อุปปาเหตุํ	เพื่ออันให้เกิดขึ้น	อิว	เพียงดัง
มหาปจวิสทิสํ	เช้นกับด้วยแผ่นดินใหญ่	อเปตกททโม	ผู้มีกิเลสเพียงดังเปลือกทม
อินทขีลสทิสํ	เช้นกับด้วยเสาะเชื่อน		ไปปราศแล้ว
ปสนนอุทกรทท- สทิสํ	เช้นกับด้วยห้วงแห่งน้ำ อันใสแล้ว	สํสारा	อ.สงสาร ท.
		ตาทิโน	ผู้คงที่, ผู้มั่นคง, ผู้เช่นนั้น
สารีปุตตสส	ของสารีบุตร	เทสนาวसानะ	ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา
จิตตํ	อ.จิต	นว	เก้า
วตวา	ตรัสแล้ว, กล่าวแล้ว	ภิกขุสทสฺसानิ	อ.พันแห่งภิกขุ ท.
อนุสนธิ	ซึ่งอนุสนธิ	สห	กับ
ฆญฺเฏตวา	ทรงสืบต่อแล้ว, สืบต่อแล้ว	ปฏิสมภิทาหิ	ด้วยปฏิสัมภิทา ท.
ธมมํ	ซึ่งธรรม	อรหตตํ	ซึ่งพระอรหัต, ซึ่งความเป็น แห่งพระอรหันต์
เทเสนโต	เมื่อทรงแสดง		
คาลํ	ซึ่งพระคาถา	อิติ	ดังนี้แล
ปจวิสโม	ผู้เสมอด้วยแผ่นดิน	นิฏฺฐิตํ	จบแล้ว

ศัพท์กริยาอาขยาต

อาขยาต	คำแปล	อาขยาต	คำแปล
(วุจฺจเต)	(จะกล่าว)	อสฺส	ฟังเป็น
กเถสี	ตรัสแล้ว, กล่าวแล้ว	ปกฺกเมยฺย	ฟังหลักไป
นิกฺขมิ	ออกไปแล้ว	นิกฺขิปนฺติ	ยอมทิ้ง
อนุกฺจณฺีสุ	ไปตามแล้ว	ปกาเสสี	ประกาศแล้ว
นิวตเตติ	ยอมให้กลับ	กมฺปิ	หวั่นไหวแล้ว
นิวตเตยฺย	ฟังให้กลับ	อสกฺขีสุ	ได้อาจแล้ว
สลฺลภฺเขสี	กำหนดแล้ว	อุทฺปาที	ได้เกิดขึ้นแล้ว
ปคฺคณฺหาติ	ยอมยกย่อง	อุปฺปชฺชติ	เกิดขึ้นแล้ว
พณฺธิ	ผูกแล้ว	เทเสสี	แสดงแล้ว
มุสี	ถูกต้องแล้ว	ขมาหิ	จงอด
ภวิสฺสติ	จักมี, จักเป็น	ผลิสฺสติ	จักแตก
อาห	กราบทูลแล้ว, กล่าวแล้ว	ขมามิ	ยอมอดโทษ, ยอมยกโทษให้
ปกโกสาเปสี	ให้เรียกมาแล้ว, ให้เรียกแล้ว	ขมตุ	จงอดโทษ, จงยกโทษให้
จินฺเตสุํ	คิดแล้ว	อตฺถิ	มีอยู่
ชานาติ	ยอมทรงทราบ, ยอมรับ	กถยฺีสุ	กล่าวแล้ว
สนฺนิปาเตสฺสาม	จักให้ประชุมกัน	ปสฺสส	จงดู
อภิกฺขมถ	จงออกไป	ขมาเปติ	ยอมให้ออดโทษ
นทิสฺสติ	จักบันลือ	กเถถ	ยอมกล่าว
สนฺนิปาเตสุํ	ให้ประชุมกันแล้ว	วิรุชฺฌติ	ยอมยินร้าย
นิสีทิ	นั่งแล้ว	ภานฺติ	ยอมมี
ปุจฺฉิ	ตรัสถามแล้ว, ถามแล้ว	ปาปุณฺีสุ	บรรลุแล้ว

๓. สารในเรื่อง

[สารธรรมในเรื่อง คาถา และอรรถกถา]

ผู้มีวัตรดี

ปจวิสโม โน วิรุชฌติ
อินทขีลุปโม ตาติ สุพฺพโต
รหิโรว อเปตกทฺทโม,
สัสสรา น ภวนติ ตาติโน.

ผู้ใดมั่นคงประดุจเสาเขื่อน ปราศจากความยินดียินร้าย
เสมือนแผ่นดิน มีวัตรดี ผ่องใสดังห้วงน้ำอันปราศจากตม
การเวียนว่ายตายเกิดย่อมไม่มีแก่ท่านผู้นั้น ผู้คงที่แล้ว

ท่านผู้มีใจแน่วแน่ดังแผ่นดิน
มีวัตรดีแน่นหนักดังหลักเมือง
ผ่องใสเหมือนห้วงน้ำที่ล้าลึก
ความเวียนวนไม่มีที่ก่อกวน

ย่อมไม่ยินดีร้ายไปทุกเรื่อง
ไม่ขุ่นเคืองดีใจให้เรรวน
ปราศจากปีกเปือกตมผสมส่วน
ท่านผู้ควรคงที่ชั่วชีวิต

(จากหนังสือคาถาพระธรรมบทคำกลอน
ประพันธ์โดยพระราชกิตติเวที รัชตวงมโณ)

ธรรมดาแผ่นดินและเสาเขื่อนย่อมไม่แสดงอาการยินดียินร้ายในเมื่อคนทั้งของสะอาดบ้าง
ไม่สะอาดบ้าง ลงไป มันคงสภาพปกติอย่างนั้น ฉันทิ พระชินาสพ คือผู้สิ้นกิเลสแล้ว ก็อย่างนั้น
ท่านเป็นผู้ปราศจากความดีใจ หรือเสียใจ ในลาภ เสื่อมลาภ ในยศ เสื่อมยศ ในสรรเสริญ นินทา
สุขและทุกข์ ท่านเป็นผู้คงที่ มีวัตรดี ย่องใสประดุจน้ำที่ไม่มีฝุ่นละอองเจือปน เป็นน้ำสะอาดบริสุทธิ์
สังสารคือการเวียนว่ายตายเกิด ย่อมไม่มีแก่ท่านผู้มั่นคงเช่นนั้น

พระศาสดาตรัสเทศนานี้เมื่อประทับอยู่ที่เชตวันาราม เมืองสาวัตถี ทรงปรารภพระสารีบุตรเถระ

(จากหนังสือธรรมบท ทางแห่งความดี เล่ม ๒ หน้า ๑๔๕ เรียบเรียงโดยอาจารย์วิน อินทสระ)

๔. อัตถโยชนา

[การแปลโดยพยัญชนะและโดยอรรถ]

เรื่องพระสารีบุตรเถระ

สารีบุตรตเถรวตถุ.

สารีบุตรตเถรวตถุ อ.เรื่องแห่งพระสารีบุตรผู้เถระ (มยา อันข้าพเจ้า วุจเจเต จะกล่าว)

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภพระสารีบุตรเถระ ตรัสพระธรรมเทศนา
ว่า “ปจวิสโม” เป็นต้น

ปจวิสโมติ อิมิ ธมฺมเทสนํ สตถา เขตวเน วิหรนฺโต สารีบุตรตเถเร อารพฺภ กเถสิ.

สตถา อ.พระศาสดา วิหรนฺโต เมื่อประทับอยู่ เขตวเน ในพระวิหารชื่อว่าเชตวัน อารพฺภ ทรงปรารภ
สารีบุตรตเถเร ซึ่งพระสารีบุตรผู้เถระ กเถสิ ตรัสแล้ว อิมิ ธมฺมเทสนํ ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ปจวิสโมติ
ว่า ปจวิสโม ดังนี้ เป็นต้น

ความพิสดารว่า ในสมัยหนึ่ง ท่านพระสารีบุตร ออกพรรษาแล้ว ใครจะหลีกไปสู่ที่จาริก
จึงทูลลาพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วออกไปกับด้วยบริวารของตน.

**เอกสฺมี หิ สมเย อายสฺมา สารีบุตรโต วุตถวสฺโส จาริกํ ปกฺกมิตฺกามา ภควนฺตํ
อาปฺุจฺฉิตฺวา วณฺทิตฺวา อตฺตโน ปริวารเณ สหฺมึ นิภฺขมิ.**

หิ ดังจะกล่าวโดยพิสดาร เอกสฺมี สมเย ในสมัย หนึ่ง สารีบุตรโต อ.พระสารีบุตร อายสฺมา ผู้มีอายุ
วุตถวสฺโส ผู้อยู่แล้วตลอดพรรษา ปกฺกมิตฺกามา เป็นผู้ใคร่เพื่ออันหลีกไป จาริกํ สู่ที่จาริก (หุตฺวา เป็น)
อาปฺุจฺฉิตฺวา ทูลลาแล้ว ภควนฺตํ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า วณฺทิตฺวา ถวายบังคมแล้ว นิภฺขมิ ออกไปแล้ว
สหฺมึ กับ ปริวารเณ ด้วยบริวาร อตฺตโน ของตน

ภิกษุทั้งหลายมากแม้เฝ้าตามส่งพระเถระแล้ว.

อณฺเณปิ พหุ ภิกฺขุ เถริ อนฺนคจฺฉิสฺสุ.

ภิกฺขุ อ.ภิกษุ ท. พหุ มาก อณฺเณปิ แม้เหล่าอื่น อนฺนคจฺฉิสฺสุ ไปตามแล้ว เถริ ซึ่งพระเถระ

ก็พระเถระปราศรัยกะภิกษุทั้งหลายผู้ปรากฏอยู่ ด้วยสามารถชื่อและโคตร ตามชื่อและโคตร แล้วจึงบอกให้กลับ.

เถโร จ นามโคตตวเสน ปญฺญายมานเ ภิกฺขุ นามโคตตวเสน กเถตฺวา นิวตฺเตติ.

จ ก็ เถโร อ.พระเถระ กเถตฺวา กล่าวแล้ว นามโคตตวเสน ด้วยสามารถแห่งชื่อและโคตร ภิกฺขุ กะภิกษุ ท. ปญฺญายมานเ ผู้ปรากฏอยู่ นามโคตตวเสน ด้วยสามารถแห่งชื่อและโคตร (เต ภิกฺขุ ยังภิกษุ ท. เหล่านั้น) นิวตฺเตติ ย่อมให้กลับ

ภิกษุผู้ไม่ปรากฏด้วยสามารถชื่อและโคตรรูปใดรูปหนึ่ง คิดว่า “โอหนอ พระเถระยกย่องปราศรัยกะเราบ้าง ด้วยสามารถชื่อและโคตร แล้วพึงให้กลับ.”

อญฺญตโร นามโคตตวเสน อปากโณ ภิกฺขุ “อโห วต มปี นามโคตตวเสน ปคฺคณฺหนโต กเถตฺวา นิวตฺเตยฺยาติ.

ภิกฺขุ อ.ภิกษุ อปากโณ ผู้ไม่ปรากฏแล้ว นามโคตตวเสน ด้วยสามารถแห่งชื่อและโคตร อญฺญตโร รูปใดรูปหนึ่ง (จินตเตตฺวา คิดแล้ว) อิติ ว่า อโห วต โอ หนอ (เถโร อ.พระเถระ) ปคฺคณฺหนโต กเถตฺวา กล่าว- ยกย่องอยู่ -แล้ว มปี แม้ซึ่งเรา นามโคตตวเสน ด้วยสามารถแห่งชื่อและโคตร (มํ ยังเรา) นิวตฺเตยฺย พึงให้กลับ อิติ ดังนี้

พระเถระไม่ทันกำหนดถึงท่าน ในระหว่างแห่งภิกษุสงฆ์เป็นอันมาก.

เถโร มหาภิกฺขุสงฺฆสฺส อนฺตเร ตํ น สลฺลภฺเขสิ.

เถโร อ.พระเถระ น สลฺลภฺเขสิ ไม่กำหนดแล้ว (ตํ ภิกฺขุ ซึ่งภิกษุ นั้น) อนฺตเร ในระหว่างมหาภิกษุสงฆ์แห่งหมู่แห่งภิกษุใหญ่

แม้ภิกษุนั้นผูกอาฆาตในพระเถระว่า “พระเถระไม่ยกย่องเราเหมือนภิกษุทั้งหลายอื่น.”

โสปี “อญฺเณ วีย ภิกฺขุ มํ น ปคฺคณฺหาตีติ เถเร อาฆาตํ พฺนฺธิ.

โสปี (ภิกษุ) แม่ (อ.ภิกษุ) นั้น (จินตเตตฺวา คิดแล้ว) อิติ ว่า (เถโร อ.พระเถระ) น ปคฺคณฺหาตีติ ย่อมไม่ยกย่อง มํ ซึ่งเรา อญฺเณ ภิกษุ (ปคฺคณฺหนโต) วีย รวากะว่า (ยกย่องอยู่) ซึ่งภิกษุ ท. เหล่าอื่น อิติ ดังนี้ พฺนฺธิ ผูกแล้ว อาฆาตํ ซึ่งความอาฆาต เถเร ในพระเถระ

มอมสังฆาฏิแม่ของพระเถระถูกสรีระของภิกษุนั้นแล้ว.

เถรสฺสปี **สงฆาฏิณโณ** ตสฺส ภิกฺขุโน สรีริ **มุสิ**.

สงฆาฏิณโณ อ.มอมแห่งผ้าสังฆาฏิ **เถรสฺสปี** แม่ของพระเถระ **มุสิ** ถูกต้องแล้ว **สรีริ** ซึ่งสรีระ **ตสฺส** **ภิกฺขุโน** ของภิกษุ นั้น

แม้ด้วยเหตุนี้ ภิกษุนั้นก็ผูกอาฆาตแล้วเหมือนกัน.

เตนapi อาฆาตํ **พณฺธิเยว**.

(โส ภิกฺขุ อ.ภิกฺขุ นั้น) **พณฺธิ** เอว ผูกแล้ว นั้นเทียว **อาฆาตํ** ซึ่งความอาฆาต **เตน** (การณ) **อปี** แม่ (ด้วยเหตุ) นั้น

ภิกษุนั้นรู้ว่า “บัดนี้ พระเถระจักล่วงอุปจารวิหาร” จึงเข้าไปเฝ้าพระศาสดา

โส “อิทานิ **เถโร** วิหารูปจาริ **อติกฺกนฺโต** **ภวิสฺสตีติ** **ยตฺวา** **สตถาริ** **อุปสงฺกมิตฺวา ...**

โส (ภิกฺขุ อ.ภิกฺขุ นั้น) **ยตฺวา** รู้แล้ว **อติ** ว่า **อิทานิ** ในกาลนี้ **เถโร** อ.พระเถระ **อติกฺกนฺโต** เป็นผู้ก้าวล่วงแล้ว **วิหารูปจาริ** ซึ่งอุปจารแห่งวิหาร **ภวิสฺสตีติ** จักเป็น **อติ** ดังนี้ **อุปสงฺกมิตฺวา** เข้าไปเฝ้าแล้ว **สตถาริ** ซึ่งพระศาสดา

กราบทูลว่า “พระเจ้าข้า ท่านพระสารีบุตรประหารข้าพระองค์ เหมือนทำลายหมวกหูด้วยสำคัญว่า “เป็นอัครสาวกของพระองค์” ไม่ยังข้าพระองค์ให้อดโทษแล้วหลีกไปสู่ที่จาริก

“อายสฺมา มํ ภนฺเต **สารีปฺตฺโต** ‘ตุมฺหากํ **อคฺคสาวโกมฺหีติ** **กณฺณสฺกขลึ** **ภินฺทนฺโต** **วีย** **ปฺหริตฺวา** **อกฺขมาเปตฺวา** **จาริกํ** **ปกฺกนฺโตติ** **อาห**.

อาห กราบทูลแล้ว **อติ** ว่า **ภนฺเต** ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ **สารีปฺตฺโต** อ.พระสารีบุตร **อายสฺมา** ผู้มีอายุ **ปฺหริตฺวา** ประหารแล้ว **มํ** ซึ่งข้าพระองค์ **กณฺณสฺกขลึ** **ภินฺทนฺโต** **วีย** รวากะว่า ทำลายอยู่ ซึ่งหมวกแห่งหู (สลาย ด้วยความสำคัญ) **อติ** ว่า (อห อ.เรา) **อคฺคสาวโก** เป็นอัครสาวก **ตุมฺหากํ** ของพระองค์ **อมฺหิ** ย่อมเป็น **อติ** ดังนี้ (ม) **อกฺขมาเปตฺวา** เอว ไม่- (ยังข้าพระองค์) -ให้อดโทษแล้ว นั้นเทียว **ปกฺกนฺโต** หลีกไปแล้ว **จาริกํ** สู่ที่จาริก **อติ** ดังนี้

พระศาสดารับสั่งให้เรียกพระเถระมาแล้ว.

สตถา เถรี **ปุกโกสาเปลิ.**

สตถา อ.พระศาสดา (บุคคล ทรงยังบุคคล) **ปุกโกสาเปลิ** ให้เรียกมาแล้ว เถรี ซึ่งพระเถระ

ในขณะนั้น พระมหาโมคคัลลานเถระและพระอานนทเถระคิดแล้วว่า

ตสมี ขณ **มหาโมคคัลลานตเถโร จ อานนทตเถโร จ จินตสุ** * “อมหากัม ะเปฯ สนนินาเตสสามาติ.

ตสมี ขณ ในขณะ นั้น มหาโมคคัลลานตเถโร จ อ.พระมหาโมคคัลลานะผู้เถระ ด้วย
อานนทตเถโร จ อ.พระอานนท์ผู้เถระ ด้วย จินตสุ คิดแล้ว อิติ ว่า “อมหากัม ะเปฯ สนนินาเตสสาม”
อิตี ดังนี้

“พระศาสดาไม่ทรงทราบความที่แห่งภิกษุนี้อันพี่ชายของพวกเราไม่ประหารแล้วก็หาไม่,

* อมหากัม เชฏฐภাত্রา อิมสส ภิกขุโน อปปหฏฐาว **สตถา** โน น **ชานาติ,**

สตถา อ.พระศาสดา น ชานาติ ย่อมไม่ทรงทราบ อมหากัม เชฏฐภাত্রา อิมสส ภิกขุโน
อปปหฏฐาว ซึ่งความที่- แห่งภิกษุ นี้ -เป็นผู้ อันพี่ชายผู้เจริญที่สุด ของเรา ท. -ไม่ประหารแล้ว
โน หามิได้

แต่พระองค์จักทรงประสงค์ให้ท่านบันลือสีหนาท,

สีหนาทัม ปน นทาเปตุกาโม **ภวิสสติ,**

ปน แต่ว่า (สตถา อ.พระศาสดา) (อมหากัม เชฏฐภাত্র) สีหนาทัม นทาเปตุกาโม เป็นผู้ทรงใคร่
เพื่ออัน- (ยังพี่ชายผู้เจริญที่สุด ของเรา ท.) -ให้บันลือ บันลือเพียงดังสีหะ **ภวิสสติ** จักเป็น

เราจักให้บริษัทประชุมกัน.”

ปริสํ **สนนินาเตสสาม.** *

(มยํ อ.เรา ท.) ปริสํ ยังบริษัท สนนินาเตสสาม จักให้ประชุมกัน

พระเถระทั้งสองนั้นมีลูกตาลอยู่ในมือ เปิดประตูบริเวณแล้วกล่าวว่า “ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย จงออก, ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย จงออก, บัดนี้ ท่านพระสารีบุตรจักบันลือสีหนาท ณ เบื้องพระพักตร์แห่งพระผู้มีพระภาค” ให้ภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประชุมกันแล้ว.

เต กุญจิกหตุลา บริเวณทวารานิ **วิริตวา** “**อภิกขมถายสมนโต, อภิกขมถายสมนโต, อิทานิ आयस्मा สารีปุตโต ภควโต สมมุขา สีหนาทํ นทิสสตีติ มหาภิกขุสงฆ์ สन्नินปาเตสฺ.**

เต (เทว เถรา อ.พระเถระ ท. สอง) เหล่านั้น กุญจิกหตุลา ผู้มีกุญแจในมือ วิริตวา เปิดแล้ว บริเวณทวารานิ ซึ่งประตูแห่งบริเวณ ท. (วตฺวา กล่าวแล้ว) อิติ ว่า आयสมนโต ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. (ตุมहे อ.ท่าน ท.) อภิกขมถ จงออกไป, आयสมนโต ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. (ตุมहे อ.ท่าน ท.) อภิกขมถ จงออกไป, อิทานิ ในกาลนี้ สารีปุตโต อ.พระสารีบุตร आयस्मा ผู้มีอายุ นทิสสตีติ จักบันลือสีหนาทํ บันลือเพียงดังสีหะ สมมุขา ในที่พร้อมพระพักตร์ ภควโต ของพระผู้มีพระภาคเจ้า อิติ ดังนี้ มหาภิกขุสงฆ์ ยังหมู่แห่งภิกษุใหญ่ สन्नินปาเตสฺ ให้ประชุมกันแล้ว

ฝ่ายพระเถระมาถวายบังคมพระศาสดานั่งแล้ว.

เถโรปิ อาคนตฺวา สตถารํ วนทิตฺวา นิสิติ.

เถโรปิ แม้ อ.พระเถระ อาคนตฺวา มาแล้ว วนทิตฺวา ถวายบังคมแล้ว สตถารํ ซึ่งพระศาสดา นิสิติ นั่งแล้ว

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสถามเนื้อความนั้นกะพระเถระนั้นแล้ว.

อถ นํ สตุถา ตมตถํ ปุจฺฉิ.

อถ ครั้งนั้น สตุถา อ.พระศาสดา ปุจฺฉิ ตรัสถามแล้ว ตํ อตถํ ซึ่งเนื้อความ นั้น นํ (เถโร กะพระเถระ) นั้น

พระเถระไม่กราบทูลทันทีว่า “ภิกษุนี้ฉันข้าพระองค์ไม่ประหารแล้ว” เมื่อจะกล่าวคุณกถาของตน

เถโร “นายํ ภิกขุ มया ปหฺโณติ อวตฺวา อตฺตโน คุณกถํ กเถนโต

เถโร อ.พระเถระ อวตฺวา เอว ไม่กราบทูลแล้ว นั้นเทียว อิติ ว่า อयํ ภิกขุ อ.ภิกษุ นี้ มया ฉันข้าพระองค์ ปหฺโณ ประหารแล้ว น หามิได้ อิติ ดังนี้ กเถนโต เมื่อกราบทูล คุณกถํ ซึ่งวาจา เป็นเครื่องกล่าวซึ่งคุณ อตฺตโน ของตน

จึงกราบทูลว่า “พระเจ้าข้า สติเป็นไปในกาย อันภิกษุใดไม่พึงเข้าไปตั้งไว้แล้วในกาย, ภิกษุนั้นกระทบกระทั่งสพรหมจารีรูปใดรูปหนึ่งในศาสนานี้ ไม่ขอโทษแล้ว พึงหลีกไปสู่ที่จาริกแน่” ดังนี้แล้ว

“ยสฺส นฺน ฆนฺเต กาเย กายคตาสติ อนุปฏฺฐิตา อสฺส, โส อิทฺ อณฺณตฺรํ สพรหมจารี อาสชฺช อปฺปฏฺนิสฺสชฺช จาริกํ ปกฺกเมยฺยาติ วตฺวา

วตฺวา กราบทูลแล้ว อิติ ว่า ฆนฺเต ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ กายคตาสติ อ.สติอันเป็นไปแล้วในกาย ยสฺส (ภิกษุสฺส) อนุปฏฺฐิตา เป็นคุณชาติ- (อันภิกษุ) ใด -ไม่เข้าไปตั้งไว้แล้ว กาเย ในกาย อสฺส พึงเป็น นฺน แน่, โส (ภิกษุ อ.ภิกษุ) นั้น อาสชฺช กระทบกระทั่งแล้ว สพรหมจารี ซึ่งสพรหมจารี อณฺณตฺรํ รูปใดรูปหนึ่ง อิทฺ (สาสน ในพระศาสนา) นี้ อปฺปฏฺนิสฺสชฺช ไม่สละคืนโทษแล้ว ปกฺกเมยฺย พึงหลีกไป จาริกํ สู่ที่จาริก อิติ ดังนี้

ประกาศความที่แห่งตนมีจิตเสมอด้วยแผ่นดิน เสมอด้วยน้ำ ไฟ ลม ผ้าเช็ดถูลิ เด็กจันทาล โคอุสภะมีเขาขาด ความอึดอัดด้วยกายของตน เหมือนซากงูเป็นต้น และการบริหารกายของตน ดุจภาชนะมันข้นโดยนัยเป็นต้นว่า “พระเจ้าข้า บุคคลย่อมทิ้งของสะอาดบ้าง ย่อมทิ้งของอันไม่สะอาด บ้าง ลงในแผ่นดิน แม้ฉันใด.”

“เสยฺยถาปี ฆนฺเต ปจฺฉิมํ สุจฺฉิปี นิกฺขิปนฺติ, อสุจฺฉิปี นิกฺขิปนฺตีติอาทินา นเยน อตฺตโน ปจฺฉิมจิตฺตตณฺจ อาโปเตโฆวายุโรโชหรณฺจณฺทาลกุมารกอุสภจฺฉินฺนวิสาณสมจิตฺตตณฺจ อหิกฺกณปาทีหิ วีย อตฺตโน กาเยน อฏฺฐิยนนฺจ เมทกถาลิกา วีย อตฺตโน กายสฺส ปริหรณนฺจ ปกาเสสิ.

ปกาเสสิ ประกาศแล้ว (อตฺตโน) ปจฺฉิมจิตฺตตํ จ ซึ่งความที่- (แห่งตน) -เป็นผู้มีจิตเสมอด้วยแผ่นดิน ด้วย (อตฺตโน) อาโปเตโฆวายุโรโชหรณฺจณฺทาลกุมารกอุสภจฺฉินฺนวิสาณสมจิตฺตตณฺจ ซึ่งความที่- (แห่งตน) -เป็นผู้มีจิตเสมอด้วยน้ำ และไฟ และลม และผ้าเป็นเครื่องนำไปซึ่งถูลิ และเด็กน้อยของคนจันทาล และโคผู้ ตัวมีเขาอันขาดแล้ว ด้วย อหิกฺกณปาทีหิ (กณปาทีหิ อฏฺฐิยน) วีย อตฺตโน กาเยน อฏฺฐิยนํ จ ซึ่งความอึดอัด ด้วยกาย ของตน รวากะ (อ.ความอึดอัด ด้วยซากศพ ท.) มีซากศพแห่งงูเป็นต้น ด้วย เมทกถาลิกา วีย อตฺตโน กายสฺส ปริหรณํ จ ซึ่งการบริหาร ซึ่งกาย ของตน รวากะ อ.ธาตุแห่งมันข้น ด้วย นเยน โดยนัย อิติอาทินา มีคำว่า- ฆนฺเต ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (ชนา อ.ชน ท.) นิกฺขิปนฺติ ย่อมทิ้ง สุจฺฉิปี ซึ่งวัตถุ อันสะอาด บ้าง นิกฺขิปนฺติ ย่อมทิ้ง อสุจฺฉิปี ซึ่งวัตถุอันไม่สะอาด บ้าง ปจฺฉิมํ บนแผ่นดิน เสยฺยถาปี แม้ฉันใด -ดังนี้เป็นต้น

ก็แลเมื่อพระเถระกล่าวคุณของตนด้วยอุปมา ๘ อย่างนี้อยู่, แผ่นดินใหญ่ไหวจนที่สุดน้ำ
ในวาระทั้ง ๘ แล้ว.

อิมาทิ จ ปน นวทิ อุปมาทิ เถเร อตฺตโน คุณิ กเถนเต, นวสุปิ วาเรสุ อุทกปริยนต์
กตฺวา มหาปรี ภูมิ.

จ ปน ก็ แล เถเร ครั้นเมื่อพระเถระ กเถนเต กล่าวอยู่ คุณิ ซึ่งคุณ อตฺตโน ของตน อุปมาทิ
ด้วยอุปมา ท. นวทิ แก้ว อิมาทิ เหล่านี้, มหาปรี อ.แผ่นดินใหญ่ ภูมิ ห้วนไหวแล้ว กตฺวา กระทำ
อุทกปริยนต์ ให้เป็นการไหวอันมีน้ำเป็นที่สุตรอบ วาเรสุ ในวาระ ท. นวสุปิ แม้แก้ว

ก็ในเวลานำอุปมาด้วยผ้าเช็ดธุลี เด็กจันทาล และภาชนะมันข้นมา ภิกษุผู้ปุถุชนไม่อาจ
เพื่ออดกลั้นน้ำตาไว้ได้,

โรหฺรณจณฺทาลกุมารกเมทกถาลิโกปมานมฺปน อหฺรณกาเล ปุถุชนภิกฺขุ อสฺสูนิ
สนฺธาเรตุํ นาสฺกขีสุ,

ปน ก็ อหฺรณกาเล ในกาลเป็นที่นำมา โรหฺรณจณฺทาลกุมารกเมทกถาลิโกปมานํ ซึ่งอุปมาด้วยผ้า
เป็นเครื่องเช็ดซึ่งธุลี และกุมารน้อยของคนจันทาล และถาดแห่งมันข้น ท. ปุถุชนภิกฺขุ อ.ภิกษุผู้เป็นปุถุชน ท.
น อสฺกขีสุ ไม่ได้อาจแล้ว สนฺธาเรตุํ เพื่ออันทรงไว้ด้วยดี อสฺสูนิ ซึ่งน้ำตา ท.

ธรรมสังเวชเกิดแก่ภิกษุผู้ชีนาสพทั้งหลายแล้ว.

ชีนาสวานํ รมฺมสํเวโค อุทปาติ.

รมฺมสํเวโค อ.ธรรมสังเวช อุทปาติ ได้เกิดขึ้นแล้ว ชีนาสวานํ แก่พระชีนาสพ ท.

เมื่อพระเถระกล่าวคุณของตนอยู่นั้นแล, ความเร่าร้อนเกิดขึ้นในสรีระทั้งสิ้น ของภิกษุ
ผู้กล่าวต่อแล้ว.

เถเร อตฺตโน คุณิ กเถนเตเยว, อพฺภาจิกฺขณภิกฺขุโน สกลสรีเร ทาโห อุปฺปชฺชิ.

เถเร ครั้นเมื่อพระเถระ กเถนเต เหว กล่าวอยู่ นั้นเทียว คุณิ ซึ่งคุณ อตฺตโน ของตน, ทาโห
อ.ความเร่าร้อน อุปฺปชฺชิ เกิดขึ้นแล้ว สกลสรีเร ในสรีระทั้งสิ้น อพฺภาจิกฺขณภิกฺขุโน ของภิกษุผู้กล่าวต่อ

ทันใดนั้นแล ภิกษุ นั้นหมอบลงใกล้พระบาททั้ง ๒ ของพระผู้มีพระภาค ประกาศโทษในเพราะความกล่าวตู ด้วยคำอันไม่จริง แสดงโทษล่วงเกินแล้ว.

โส ดาวเทว ภควโต ปาเทสุ นิปตติวา อญตพุกขานโทส ปกาเสตวา อจฺจยฺ เทเสสิ.

โส (อพฺภากิจฺชนภิกฺขุ อ.ภิกษุผู้กล่าวตู) นั้น นิปตติวา หมอบลงแล้ว ปาเทสุ ใกล้พระบาท ท. ภควโต ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปกาเสตวา ประกาศแล้ว อญตพุกขานโทส ซึ่งโทษในเพราะการกล่าวตู ด้วยคำอันไม่เป็นจริง เทเสสิ แสดงแล้ว อจฺจยฺ ซึ่งโทษอันล่วงเกิน ดาวเทว ในขณะนั้นนั้นเทียว

พระศาสดาตรัสเรียกพระเถระมาแล้ว ตรัสว่า “สารีบุตร เธอจงอดโทษต่อโมฆบุรุษนี้เสีย, ตลอดเวลาที่ศีรชะของเขาจักไม่แตกโดย ๗ เสียง.”

สตฺถา เถริ อามนฺเตตฺวา “สารีปฺตฺต ขมาหิ อิมสฺส โมฆปฺริสฺสสฺส โทสํ, ยาวสฺส สตฺตธา มุฑฺธา น ผลิสฺสตีติ อาห.

สตฺถา อ.พระศาสดา อามนฺเตตฺวา ตรัสเรียกมาแล้ว เถริ ซึ่งพระเถระ อาห ตรัสแล้ว อิติ ว่า สารีปฺตฺต ดูก่อนสารีบุตร (ตฺวํ อ.เธอ) ขมาหิ จงดอด โทสํ ซึ่งโทษ อิมสฺส โมฆปฺริสฺสสฺส แก่บุรุษผู้เปล่า นี้, มุฑฺธา อ.ศีรชะ อสฺส (โมฆปฺริสฺสสฺส ของบุรุษผู้เปล่า) นั้น น ผลิสฺสตีติ จักไม่แตก สตฺตธา โดยส่วนเจ็ด ยาว เพียงใด, (ดาว เพียงนั้น) อิติ ดังนี้

พระเถระนั่งกระโห่ประคองอัญชลีกราบทูลว่า “พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ยอมอดโทษต่อผู้มีอายุนั้น, และขอผู้มีอายุนั้นจงอดโทษต่อข้าพระองค์, ถ้าว่าโทษของข้าพระองค์มีอยู่.”

เถโร อุกกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลี ปคฺคยฺห “ขมาหํ ภนฺเต ตสฺส อายสฺมโต, ขมตฺ จ เม โส อายสฺมา, สเจ มยฺหํ โทโส อตฺถิตีติ อาห.

เถโร อ.พระเถระ นิสีทิตฺวา นั่งแล้ว อุกกุฏิกํ กระโห่ ปคฺคยฺห ประคองแล้ว อญฺชลี ซึ่งอัญชลี อาห กราบทูลแล้ว อิติ ว่า ภนฺเต ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อหํ อ.ข้าพระองค์ ขมาหิ ย่อมอดโทษ (ภิกษุโน แก่ภิกษุ) อายสฺมโต ผู้มีอายุ ตสฺส นั้น, จ อนึ่ง (ภิกษุ อ.ภิกษุ) อายสฺมา ผู้มีอายุ โส นั้น ขมตฺ จงดอดโทษ เม แก่ข้าพระองค์, สเจ ถ้าว่า โทโส อ.โทษ มยฺหํ ของข้าพระองค์ อตฺถิ มีอยู่ ไชริ์ อิติ ดังนี้

ภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า

ภิกฺขุ กถียิสฺส * “ปฺสฺสถิทานิ อาวุโส ๆเปฯ ปคฺคยฺห ขมาเปตีติ.

ภิกฺขุ อ.ภิกษุ ท. กถียิสฺส กล่าวแล้ว อิติ ว่า “ปฺสฺสถิทานิ อาวุโส ๆเปฯ ปคฺคยฺห ขมาเปติ” อิติ ดังนี้

ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ใคร ๆ ไม่อาจให้ความโกรธหรือความประทุษร้ายเกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้เชื่อกับสารีบุตรได้, ภิกษุทั้งหลาย จิตของพระสารีบุตรเชื่อกับด้วยแผ่นดินใหญ่ เช่นกับเสาเขื่อนและเชื่อกับห้วงน้ำใส”

“น ภิกษเว **สกกา** สารีบุตรตสทิสานํ โกปี วา โทสํ วา อุปปาเทตฺถ, มหาปจวีตทิสํ ภิกษเว อินทขีลตทิสํ ปสนฺนอุทฺทกรทททิสญฺจ สารีบุตรตสฺส **จิตฺตุนฺติ วตฺวา**

วตฺวา ตรัสแล้ว **อิตติ** ว่า ภิกษเว ดูก่อนภิกษุ ท. (เกณจิ อันใคร ๆ) น **สกกา** ไม่อาจ **โกปี วา โทสํ วา อุปปาเทตฺถ** เพื่ออัน- ยังความโกรธเล็กน้อย หรือ หรือว่า ยังความโกรธรุนแรง -ให้เกิดขึ้น (อรหตํ แก่พระอรหันต์ ท.) สารีบุตรตทิสานํ ผู้เชื่อกับด้วยสารีบุตร, ภิกษเว ดูก่อนภิกษุ ท. **จิตฺตํ อ.จิต สารีบุตรตสฺส** ของสารีบุตร **มหาปจวีตทิสํ (จ)** เป็นเชื่อกับด้วยแผ่นดินใหญ่ (ด้วย) **อินทขีลตทิสํ (จ)** เป็นเชื่อกับด้วยเสาเขื่อน (ด้วย) **ปสนฺนอุทฺทกรทททิสํ จ** เป็นเชื่อกับด้วยห้วงแห่งน้ำอันใสแล้ว ด้วย (โหติ ย่อมเป็น) **อิตติ** ดังนี้

เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า:-

อนุสนธิ ฆฏฺฐวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

อนุสนธิ ฆฏฺฐวา ธมฺมํ เทเสนฺโต เมื่อทรง- สืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ -แสดง ซึ่งธรรม **อาห** ตรัสแล้ว **อิมํ คาถํ** ซึ่งพระคาถา นี้ **อิตติ** ว่า

“ภิกษุใดเสมอด้วยแผ่นดิน เปรียบด้วยเสาเขื่อน คงที่ มีวัตรดี มีกิเลสดังเปลือกตมไปปราศแล้ว เหมือนห้วงน้ำปราศจากเปลือกตม ย่อมไม่ (ยินฺติ) ยินร้าย, สงสารทั้งหลายย่อมไม่มีแก่ภิกษุนั้น ผู้คงที่.”

“**ปจวีตโม โน วิรุขฺมติ**
อินทขีลูปโม ตาทิ สุพฺพโต
รหฺโทว อเปตกทฺทโม,
สํสारा น ภาวนฺติ ตาทิโนติ.”

(โย ภิกษุ อ.ภิกษุใด) **ปจวีตโม** เป็นผู้เสมอด้วยแผ่นดิน **อินทขีลูปโม** เป็นผู้มีเสาเขื่อนเป็นเครื่องเปรียบ **ตาทิ** เป็นผู้คงที่ **สุพฺพโต** เป็นผู้มีวัตรอันงาม **อเปตกทฺทโม** เป็นผู้มีกิเลสเพียงดังเปลือกตมไปปราศแล้ว (หุตฺวา เป็น) **รหฺโท** (อเปตกทฺทโม) **อิว** เพียงดัง อ.ห้วงน้ำ (อันมีเปลือกตมไปปราศแล้ว) **โน วิรุขฺมติ** ย่อมไม่ ยินร้าย, **สํสारा** อ.สงสาร ท. น **ภาวนฺติ** ย่อมไม่มี (ตสฺส ภิกษุโน แก่ภิกษุ นั้น) **ตาทิโน** ผู้คงที่ **อิตติ** ดังนี้

[แก้อรธ]

เนื้อความแห่งพระคานันน์ ดังนี้ :-

ภิกษุทั้งหลาย ชนทั้งหลายย่อมทิ้งของสะอาดมีของหอมและระเบียบดอกไม้เป็นต้นบ้าง ย่อมทิ้งของไม่สะอาดมีมูตรและกรีสเป็นต้นบ้าง ลงในแผ่นดิน.

อนึ่ง เด็กเป็นต้น ย่อมถ่ายปัสสาวะบ้าง ย่อมถ่ายอุจจาระบ้าง รดเสาเชื่อน อันเขาฝังไว้ใกล้ประตูเมือง, แต่ชนทั้งหลายพวกอื่น ย่อมสักการะเสาเชื่อนนั้น ด้วยวัตถุมีของหอมและระเบียบดอกไม้เป็นต้น, ในเพราะการทำนั้น ความยินดีหรือความยินร้าย ย่อมไม่เกิดแก่แผ่นดินหรือเสาเชื่อนนั้นแล ฉนใด; ภิกษุผู้ชีณาสพนนี้ใด ชื่อว่าผู้คงที่ เพราะความเป็นผู้ไม่หวั่นไหว ด้วยโลกธรรมทั้งหลาย ๘, ชื่อว่าผู้มีวัตรดี เพราะความที่แห่งวัตรทั้งหลายงาม, ภิกษุนั้นก็ฉนนั้นเหมือนกัน เมื่อชนทั้งหลายทำสักการะและอัสการะอยู่ ย่อมไม่ยินดี ย่อมไม่ยินร้ายทีเดียวว่า “ชนเหล่านี้ย่อมสักการะเราด้วยปัจจัย ๔, แต่ชนเหล่านี้ย่อมไม่สักการะ; โดยที่แท้ ภิกษุผู้ชีณาสพนนั้นย่อมเป็นผู้เสมอด้วยแผ่นดิน และเป็นผู้เปรียบด้วยเสาเชื่อนนั่นเอง.

ก็ห้วงน้ำ ที่มีเปือกตมไปปราศแล้ว เป็นห้วงน้ำใส ฉนใด; ภิกษุผู้ชีณาสพนนั้น ชื่อว่า มีเปือกตมไปปราศแล้ว ด้วยเปือกตมทั้งหลายมีเปือกตมคือราคะเป็นต้นเพราะความเป็นผู้มีกิเลสไปปราศแล้ว ย่อมเป็นผู้่องใสเทียว ฉนนั่น.

บทว่า **ดาทีโน**^๑ ความว่า ก็ชื่อว่าสงสารทั้งหลาย ด้วยสามารถแห่งการท่องเที่ยวไปในสุคติและทุกคติทั้งหลาย ย่อมไม่มีแก่ภิกษุนั้น คือผู้เห็นปานนั้น.

^๑ คำว่า ดาทีโน (ดาที + ส) แปลว่า ผู้คงที่, ผู้มั่นคง, ผู้เช่นนั้น, ผู้ถูกเห็นเพียงดังบุคคลนั้น คำว่า ดาที สำเร็จรูปมาจาก ต บทหน้า + ทิส ธาตุ + กวิ ปัจจัย มีรูปวิเคราะห์ว่า “ตมิว ทิสสตีติ ดาที, อิกฺขมิว อนิกฺขมปิ ปสฺสตีติ อตฺโถ (ดาที คือ ผู้พิจารณาเห็นอนิฏฐารมณเหมือนอนิฏฐารมณ เห็นอนิฏฐารมณเหมือนอนิฏฐารมณ กล่าวคือเป็นผู้ไม่หวั่นไหว เพราะโลกธรรม ๘ ประการ) ดังข้อความที่ท่านกล่าวไว้ในสิลขันธวรรคอินวฏีกาว่า วจนตฺโถ ปน ตมิว ทิสสตีติ ดาที, อิกฺขมิว อนิกฺขมปิ ปสฺสตีติ อตฺโถ. ตสฺส ลกฺขณํ ดาทีลกฺขณํ, อิกฺขจฺฉานิกฺขเจสุ สมเปกฺขนสฺสาโว. อถ วา ตมิว ทิสฺสเต ดาที, โส เอว สภาโว, ตเทว ลกฺขณํ ดาทีลกฺขณํ.”

ในเวลาจบเทศนา ภิกษุ ๙ พันรูป บรรลुพระอรหัต พร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย ดังนี้แล.

เทศนาวสาเน นว **ภิกขุสหสฺसानิ** สห ปฏิสมภิทาหิ อรหตฺตํ **ปาปุณฺสี**สุติ.

เทศนาวสาเน ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา นว ภิกขุสหสฺसानิ อ.พันแห่งภิกษุ ท. เข้า ปาปุณฺสี
บรรลุแล้ว อรหตฺตํ ซึ่งพระอรหัต สห ปฏิสมภิทาหิ กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. อิติ ดังนี้แล

เรื่องพระสารีบุตรเถระ จบ.

สารีปุตฺตเถรวตฺถุ.

สารีปุตฺตเถรวตฺถุ อ.เรื่องพระสารีบุตรผู้เถระ (นิฎฺฐิตํ จบแล้ว)

๕. อ่าน สวด พุท บาลี

[ฝึกอ่าน สวด พุท บาลี ในเรื่อง ให้ถูกอักขระวิธี สำเนียง ทำนอง]

สารีปุตตเถรวัตถุ.

ปฐวิสโมติ อิมํ ฌมมเทสนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต สารีปุตตเถรํ อารพภ กเถสิ.

เอกสมิํ หิ สมเย อายสฺมา สารีปุตโต วุตถวสฺโส จาริกํ ปกุกมิตฺกามา ภควนฺตํ อาปุจจิตฺวา
วนฺทิตฺวา อุตฺตโน ปริวารเณ สทฺธิํ นิภขมิ. อญฺเณปิ พหุ ภิกฺขุ เถรํ อนุจฺจํสิ. เถโร จ นามโคตฺต-
วเสน ปญฺญายมาเน ภิกฺขุ นามโคตฺตวเสน กเถตฺวา นีวตฺเตติ. อญฺเณตรโร นามโคตฺตวเสน อปากโณ
ภิกฺขุ “อโห วต มํปิ นามโคตฺตวเสน ปคฺคณฺหนฺโต กเถตฺวา นีวตฺเตยยาติ. เถโร มหาภิกฺขุสงฺฆสฺส
อนฺตเร ตํ น สลฺลภฺเขสิ. โสปิ “อญฺเณ วีย ภิกฺขุ มํ น ปคฺคณฺหาตีติ เถเร อาฆาตํ พนฺธิ. เถรสฺสปี
สงฺฆาภิกฺกณฺโณ ตสฺส ภิกฺขุโน สรีรํ ฝุสิ. เตนาปิ อาฆาตํ พนฺธิเยว. โส “อิทานิ เถโร วิหารูปจารํ
อติภกฺนฺโต ภวิสฺสตีติ ญตฺวา สตุถารํ อุปสงฺกมิตฺวา “อายสฺมา มํ ภนฺเต สารีปุตโต ‘ตุมหากํ
อคฺคสาวโกมฺหีติ กณฺณสงฺขลํ ภินฺนโต วีย ปหริตฺวา อภฺขมาเปตฺวาว จาริกํ ปกุกนฺโตติ อาห.
สตุถา เถรํ ปกุกโกสาเปสิ.

ตสมิํ ขณฺเณ มหาโมคฺคัลลนฺตเถโร จ อานนฺตเถโร จ จินฺตสุํ “อมหากํ เชฏฺฐภคฺตรา อิมสฺส
ภิกฺขุโน อุปปหฺนฺนฺวํ สตุถา โน น ชานาติ, สีนฺนาทํ ปน นทาเปตฺกามา ภวิสฺสตีติ,
ปรีสํ สนนฺนิปาเตสฺสามาติ. เต กุญฺจิกหฺตฺถา ปรีเวณฺทวารานิ วิวริตฺวา “อภิกฺขมถายสฺมนฺโต,
อภิกฺขมถายสฺมนฺโต, อิทานิ อายสฺมา สารีปุตโต ภควโต สมฺมุขา สีนฺนาทํ นทิสฺสตีติ มหาภิกฺขุสงฺฆํ
สन्नฺนิปาเตสุํ. เถโรปิ อาคฺนฺตฺวา สตุถารํ วณฺทิตฺวา นิสีทิ. อถ นํ สตุถา ตมตฺถํ ปุจฺจิ. เถโร “นายํ
ภิกฺขุ มยา ปหฺนฺนฺโต อวตฺวาว อุตฺตโน คฺคณฺถํ กเถนฺโต “ยสฺส นฺน ภนฺเต กาเย กายคฺตา สติ
อนฺุปฺภุจิตฺวา อสฺส, โส อิทํ อญฺเณตรํ สพฺพรหมจาริํ อาสซชฺช อุปฺปญฺนิสฺสซชฺช จาริกํ ปกุกเมยฺยาติ วตฺวา
“เสยฺยถาปิ ภนฺเต ปฐวียํ สุจฺฉิปี นิภฺขิปนฺติ, อสุจฺฉิปี นิภฺขิปนฺตีติอาทินา นเยน อุตฺตโน ปฐวี-

สมจิตตตถจ อาโปเตโฆวายุโรหฺรณจณฺทาลกุมารกอุสภจฉินฺนวิสณฺสมจิตตตถจ อหิกฺกณฺปาทีหิ วีย
อตฺตโน กายเณ อญฺญิณณฺจ เมทกถาลิกา วีย อตฺตโน กายสฺส ปรีหฺรณณฺจ ปกาเสสิ. อิมานิ จ
ปน นวหิ อุปมาหิเถเร อตฺตโน คุณํ กเถเนเต, นวสุปี วาเรสุ อุทกปริยณฺตํ กตฺวา มหาปจวี กมปิ.
โรหฺรณจณฺทาลกุมารกเมทกถาลิโกปมานมฺปน อหฺรณกาเล ปุณฺณชชนภิกฺขุ อสฺสูนิ สนฺธาเรตุํ
นาสฺกขีสุ, ขีณาสวานํ ฌมฺมสํเวโค อุทปาติ. เถเร อตฺตโน คุณํ กเถเนเตเยว, อพฺภากิจฺชนกภิกฺขุโน
สกลสรีเร ทาโห อุปฺปชฺชิ. โส ตาวเทว ภควโต ปาเทสุ นิปตติวฺวา อญฺตพฺภกฺขานโทสํ ปกาเสตฺวา
อจฺจยํ เทเสสิ.

สตถา เถโร อามนฺเตตฺวา “สารีปุตฺต ขมาหิ อิมสฺส โมฆปุริสสฺส โทสํ, ยาวสฺส สตฺตธา มุทฺธา
น ผลิสฺสตีติ อาห. เถโร อุทกฺกุกฺกํ นิสีหิตฺวา อญฺชลี ปคฺคยฺห “ขมามํ ภาณเต ตสฺส आयสฺมโต,
ขมตุ จ เม โส आयสฺมา, สเจ มยํ โทโส อตฺถิติ อาห. ภิกฺขุ กถียีสุ “ปสฺสณฺณิ อวฺโส เถรสฺส
อโนมคฺคณฺตํ, เอวรฺูปสฺส นาม มุสาวาเทน อพฺภากิจฺชนกสฺส ภิกฺขุโน อุปริ อปฺมตฺตกมฺปิ โกปํ วา
โทสํ วา อกตฺวา สยเมว อุทกฺกุกฺกํ นิสีหิตฺวา อญฺชลี ปคฺคยฺห ขมาเปตีติ. สตถา ตํ กถํ สุตฺวา
“ภิกฺขเว กิํ กเถถาติ ปุณฺณจิตฺวา, “อิทฺธนาม ภาณเตติ วุตฺเต, “น ภิกฺขเว สกฺกา สารีปุตฺตสทิสานํ
โกปํ วา โทสํ วา อุปฺปาเทตุํ, มหาปจวีสทิสํ ภิกฺขเว อินฺทขีลสทิสํ ปสนฺนอุทฺทกรหสทิสญฺจ
สารีปุตฺตสฺส จิตฺตณฺติ วตฺวา อนุสฺสนฺธี ฆฏฺเฏตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“ปจวีสโม โน วิรุชฺฌติ

อินฺทขีลูปโม ตาติ สุปฺพโต

รหฺโทว อเปตกทฺทโม,

สํสารา น ภวนฺติ ตาติโนติ.”

ตสฺสตฺถโธ: “ภิกฺขเว ยถา ปจวียํ สฺสจฺฉิโน คนฺธมาลาทีนปิ นิภฺชิปนฺติ, อสฺสจฺฉิโน มุตฺตกรีสาทินีปิ
นิภฺชิปนฺติ; ตถา นคฺรทฺวาเร นิชาตํ อินฺทขีลํ ทารกาทโย อุมฺมิหนฺติปิ อุทฺทหนฺติปิ. อปเร ปน ตํ
คนฺธมาลาทีหิ สกฺกโรนฺติ, ตตถ ปจวียา วา อินฺทขีลสฺส วา เนว อนฺุโรโร อุปฺปชฺชติ น วิโรธ;
เอวเมว ยวายํ ขีณาสโว ภิกฺขุ อญฺจหิ โลภมฺเมหิ อกมฺปิยภาเวน ตาติ, วุตฺตานํ สุนฺทฺรตฺยา
สุพฺพโต, โส “อิม มํ จตุหิ ปจฺจเยหิ สกฺกโรนฺติ, อิม ปน น สกฺกโรนฺตีติ สกฺการณฺจ
อสฺกการณฺจ กโรนฺเตสุ เนว อนฺุรุชฺฌติ, น วิรุชฺฌติ; อถ โข ปจวีสโม จ อินฺทขีลูปโมเอว จ โหติ.

ยถา จ อปคตกททโม รหโท ปสนโนทโก โหติ; เอวํ อปคตกกิเลสตาย รากกททมาทีหิ
อปคตกททโม วิปสนโนว โหติ. ตาทิโนติ ตสส ปน เอวรูปสส สุกตติทุกคตีสํ สํสรวเสน สํสารา
นาม น โหนตตี.

เทสนาวसाने นว ภิกขุสหสฺसानิ สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺสีสูติ.

สารีปุตตตเถรวตฺถ.

๖. ฝึกทำปัญหา

[ปัญหาเก่า (บาลีสันามหลวง) - ปัญหาใหม่ (แบบฝึกหัด)]

จงแปลประโยคต่อไปนี้ โดยพยัญชนะ ให้ถูกต้อง

๑. เถโร อุกกุฏิกัม นิสีทิตวา อณชลิ ปคคยห “ขมามห์ ฆนเต ตสฺส อายสฺมโต, ขมตุ จ เม
โส อายสฺมา, สเจ มยห์ โทโส อตถิติ อาห. ภิกขุ กถียิสฺ “ปสฺสณิทานิ อาวุโส เณรสฺส
อนมคฺคณตฺตํ, เอวรูปสฺส นาม มุสาวาเทน อพฺภาจิกฺขนกสฺส ภิกขุโน อุปริ อปฺปมตฺตกมฺปิ โกปํ วา
โทสํ วา อกตฺวา สยเมว อุกกุฏิกัม นิสีทิตวา อณชลิ ปคคยห ขมาเปตฺติ.

จงแปลประโยคต่อไปนี้ โดยอรรถ ให้ถูกต้อง

๒. สตถา ตํ กถํ สุตฺวา “ภิกฺขเว กิํ กเถถาติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิทฺถนํ ฆนเตติ วุตฺเต,
“น ภิกฺขเว สกฺกา สาริปฺพุตฺตสฺสทิสานํ โกปํ วา โทสํ วา อุปฺปาเทตฺถ, มหาปจฺจวีตฺติสํ ภิกฺขเว
อินฺทขีลสฺสทิสํ ปสนฺนอุทฺทกรหฺสทิสญฺจ สาริปฺพุตฺตสฺส จิตฺตฺนติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวา ธมฺมํ
เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“ปจฺจวีตฺติโม โน วิรุชฺฌติ
อินฺทขีลูปโม ตาติ สุพฺพโต
รหฺโทว อเปตฺกทฺทโม,
สํสारा น ฆวนฺติ ตาติโนติ.”